

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Dünyanın
Geride Kalan

Genel
Yönetim

Hanehalkı

Finansal
Kuruluşlar

Finansal
Olmayan
Kuruluşlar

2016-III

Finansal Hesaplar Raporu

İstatistik Genel Müdürlüğü
Parasal ve Finansal Veriler Müdürlüğü

I. Genel Değerlendirme¹

2016 yılı üçüncü çeyreğinde Türkiye ekonomisinin toplam finansal varlıkları 8.554 milyar TL, yükümlülükleri ise 9.488 milyar TL düzeyinde gerçekleşerek, finansal varlık ve yükümlülüklerin farkından oluşan net finansal değer 935 milyar TL düzeyine ulaşmış ve genel ekonomi net borçlu pozisyonunu sürdürmüştür. Toplam ekonominin finansmanı, büyük ölçüde dünyanın geri kalanı (yurt dışı) ve hanehalkı tarafından sağlanmıştır (Tablo 1).

**Tablo 1. Net Finansal Değerin Sektörler İtibarıyla Dağılımı²
(2016 III.Çeyrek, milyar TL)**

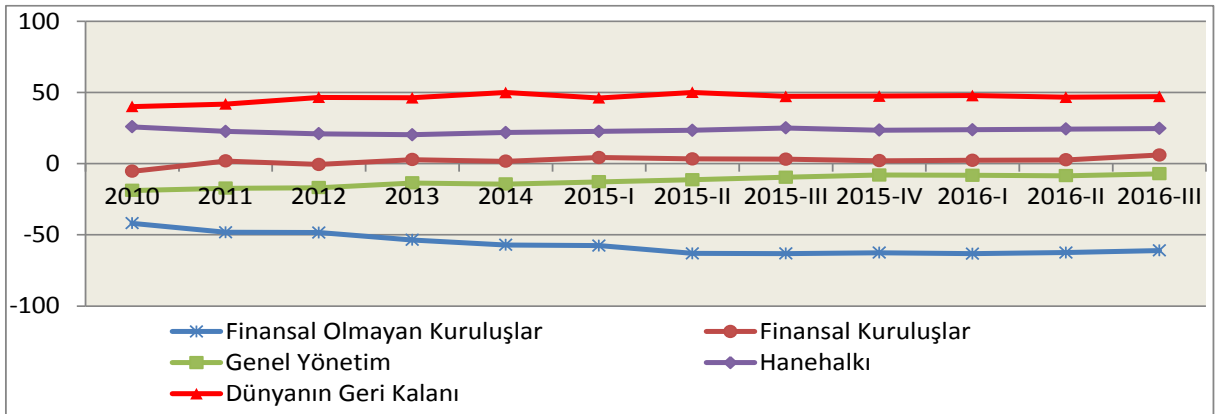
	Toplam Ekonomi	Finansal Olmayan Kuruluşlar	TCMB	Diğer Parasal ve Finansal Kuruluşlar (*)	Sigorta Şirketleri ve Emeklilik Fonları	Finansal Aracılar ve Yardımcılar	Merkezi Yönetim	Yerel Yönetimler	Sosyal Güvenlik Kuruluşları	Hanehalkı	Hanehalkına Hizmet Veren Kar Amacı Olmayan Kuruluşlar	Dünyanın Geri Kalanı
Finansal Varlıklar	8.554	3.494	487	2.497	142	206	361	83	192	1.066	25	630
Yükümlülükler	9.488	5.011	472	2.380	146	183	730	69	15	451	30	1.802
Net Finansal Değer	-935	-1.517	15	116	-4	24	-369	14	177	614	-5	1.172

Kaynak: TCMB

(*) Diğer Parasal Finansal Kuruluşlar; mevduat kabul eden kuruluşlar (bankalar) ve para piyasası fonlarından oluşmaktadır.

Veri dönemi boyunca, hanehalkı ve dünyanın geri kalanı finansal fazla verirken, finansal olmayan kuruluşlar ve genel yönetim finansal açık vermiştir. Diğer taraftan, finansal kuruluşlar ile sigorta şirketleri ve emeklilik fonlarının net finansal değeri, üstlendikleri finansal aracılık faaliyetleri nedeniyle dengedeki pozisyonu korunmuş ve yatay bir seyir izlemiştir (Grafik 1).

Grafik 1. Net Finansal Değerin GSYİH'ye Oranı, Sektörler İtibarıyla (*) (yüzde)

Kaynak: TCMB, TÜİK

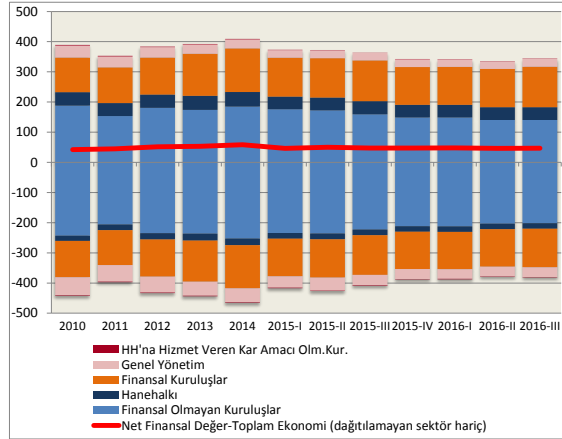
(*) Hanehalkına hizmet veren kar amacı olmayan kuruluşların net finansal değeri sıfıra yakın olduğu için dahil edilmemiştir.

¹ Uluslararası istatistik standartlarındaki değişiklikler ve verilerde yapılan iyileştirme çalışmaları sonucu, 2010 yılından itibaren revizyon yapılmıştır.

² Metodoloji gereği, parasal altın karşılığı bulunmadığı için toplam yurtiçi ekonominin net finansal değeri ile dünyanın geri kalanının net finansal değeri arasında söz konusu tutar kadar fark olmaktadır. Dünyanın geri kalanı, Uluslararası Yatırım Pozisyonu İstatistikleri ile uyumlu olacak şekilde, yurtiçi ekonomi bakış açısı ile raporlanmıştır.

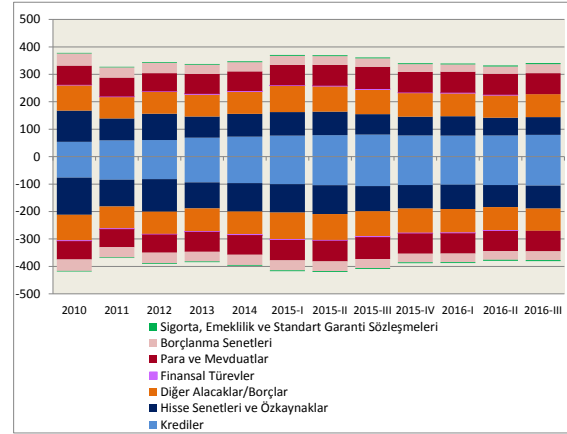
Sektörler itibarıyla finansal varlık ve yükümlülükler incelendiğinde; finansal olmayan kuruluşların hem varlık hem yükümlülük tarafında geleneksel olarak en büyük sektör olduğu görülmektedir (Grafik 2). Finansal araç dağılımında ise hem varlık hem yükümlülük tarafında diğer alacaklar ve krediler en ağırlıklı araçlar olarak gözlenmektedir (Grafik 3).

Grafik 2. Sektörler İtibarıyla Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin GSYİH'ye Oranı (yüzde)

Kaynak: TCMB, TÜİK

Grafik 3. Finansal Araç Dağılımı-Toplam Ekonomi, GSYİH'ye Oranı (*) (yüzde)

Kaynak: TCMB, TÜİK

(*) Parasal altın ve SDR dahil edilmemiştir.

Akım veriler incelendiğinde; 2016 yılı üçüncü çeyreğinde, tüm sektörlerde işlem kaynaklı akımlarda artış, değerlendirme kaynaklı akımlarda ise dünyanın geri kalanı, genel yönetim ve finansal olmayan kuruluşlarda azalış gözlenmiştir (Tablo 2). İşlem kaynaklı akımların değerlendirme kaynaklı akımlardan büyük olması sonucunda, dünyanın geri kalanı hariç tüm sektörler için pozitif net akım gerçekleşmiştir. En yüksek net akım³, varlık artışı olarak finansal kuruluşlarca kaydedilmiş olup, büyük kısmı varlıklardaki değerlendirme artışından kaynaklanmaktadır. Dünyanın geri kalanında görülen negatif net akım ise net değerlendirme işlemlerindeki azalışa bağlıdır (Grafik 4).

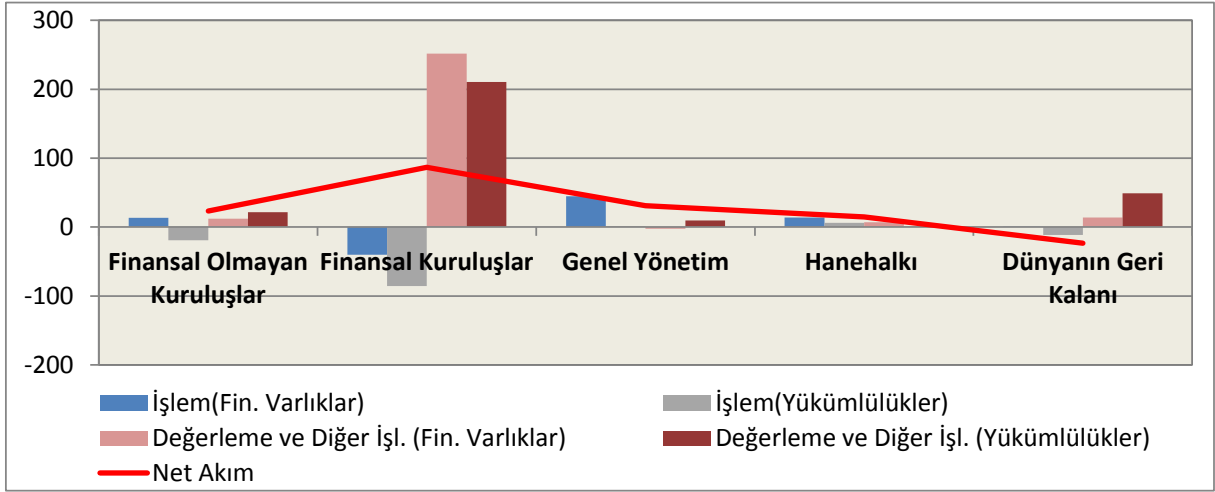
Tablo 2. Net Akım, Sektörler İtibarıyla (2016 III.Çeyrek, milyar TL)

	İşlem (Varlıklar)	İşlem (Yükümlülükler)	Değerleme ve Diğer İşlemler (Varlıklar)	Değerleme ve Diğer İşlemler (Yükümlülükler)	Net Akım
Finansal Olmayan Kuruluşlar	13	-19	12	21	23
Finansal Kuruluşlar	-40	-86	252	210	87
Genel Yönetim	45	1	-3	10	31
Hanehalkı	14	6	7	0	15
Dünyanın Geri Kalanı	1	-11	14	49	-24

Kaynak: TCMB

³ Net akım; iki dönem arasında gerçekleşen işlem ile değerlendirme ve diğer değişimlerin varlık ve yükümlülük farkını ifade etmektedir.

Grafik 4. Sektörler İtibarıyla Finansal Akımlar (2016 III. Çeyrek, milyar TL)

Kaynak: TCMB

II. Hanehalkı

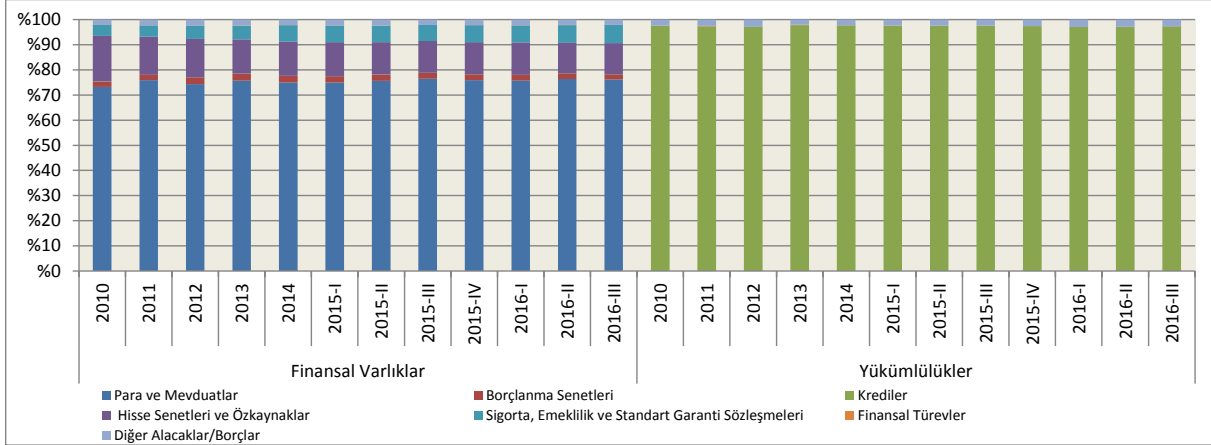
Hanehalkı finansal varlıklarının 2016 yılı üçüncü çeyreklik döneminde bir önceki döneme göre 21 milyar TL'lik artış gösterdiği ve bu artışın büyük kısmının mevduat kaleminde gerçekleşen işlemlerden kaynaklandığı görülmektedir. Hanehalkı yükümlülüklerindeki 6 milyar TL'lik artış ise kredilerden kaynaklanmaktadır. (Tablo 3).

Tablo 3. Hanehalkı, Finansal Varlık ve Yükümlülükler (stok, akım, milyar TL)

	2016-II	İşlem	Değerleme	2016-III
Finansal Varlıklar	1.045	14	7	1.066
Para ve Mevduatlar	798	12	2	812
Borçlanma Senetleri	23	-1	-1	22
Krediler	0	0	0	0
Hisse Senetleri ve Özkaynaklar	127	0	4	131
Sigorta, Emeklilik ve Standart Garanti Sözleşmeleri	74	3	1	78
Finansal Türevler	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	22	0	0	22
Yükümlülükler	445	6	0	451
Para ve Mevduatlar	0	0	0	0
Borçlanma Senetleri	0	0	0	0
Krediler	432	7	0	439
Hisse Senetleri ve Özkaynaklar	0	0	0	0
Sigorta, Emeklilik ve Standart Garanti Sözleşmeleri	0	0	0	0
Finansal Türevler	0	0	0	0
Diğer Borçlar	13	-1	0	12

Kaynak: TCMB

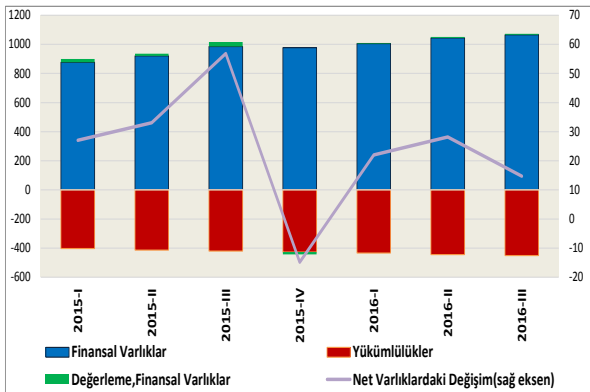
Grafik 5. Hanehalkı Finansal Varlık ve Yükümlülükleri, Araç Dağılımı (yüzde)

Kaynak: TCMB

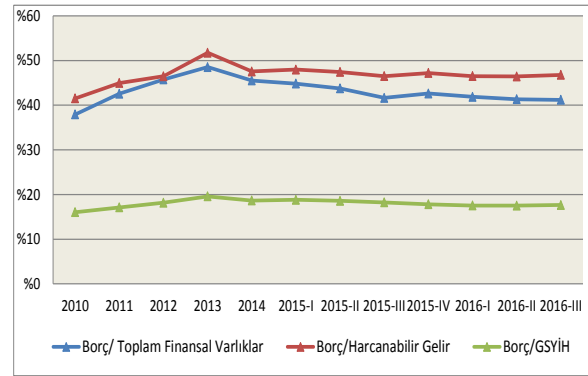
Hanehalkı finansal varlıklarında en temel araç yaklaşık yüzde 75’ler dolayındaki payı ile mevduatlar olup, bunu hisse senetleri ve özkaynaklar izlemektedir. Veri dönemi boyunca, hisse senedi ve özkaynakların toplam finansal yatırımlardaki payı artarken, mevduatların payı gerilemiştir. Bu değişim, hanehalkının daha uzun vadeli yatırım araçlarına yöneldiği şeklinde değerlendirilmektedir. Öte yandan, yükümlülüklerin tamamına yakını krediler kaynaklı olarak gerçekleşmiştir (Grafik 5).

Grafik 6. Hanehalkı Net Varlık Değişimi (milyar TL)

Kaynak: TCMB

Grafik 7. Hanehalkı Borcu (*) (yüzde)

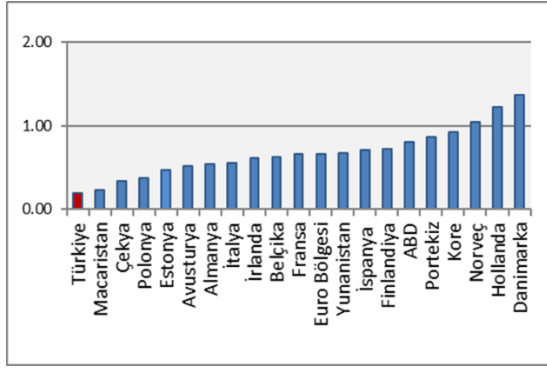

Kaynak: TCMB, TÜİK

(*) Hanehalkı borcu kredi kaleminden oluşmaktadır.

Hanehalkı net finansal değeri 2016 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 15 milyar TL’lik artış göstermiştir (Grafik 6). Hanehalkı borçluluğuna ilişkin göstergelere bakıldığında, hanehalkı borcunun GSYİH’ye oranı yüzde 18 civarındaki seyrini korumuş, borcun harcanabilir gelire oranı ile toplam finansal varlıklara oranı 2016 yılının üçüncü çeyreğinde yatay bir seyir izlemiştir (Grafik 7).

Grafik 8. Hanehalkı Yükümlülükleri/GSYİH, Karşılaştırma

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD

(*) Diğer ülke verileri 2016 yılı ikinci çeyrek itibarıyla.

Hanehalkı yükümlülüklerinin GSYİH'ye oranına bakıldığında; 2016 yılının üçüncü çeyreğinde Türkiye'nin karşılaştırma yapılan 19 ülke(*) arasında borçluluk düzeyi en düşük ülke olduğu görülmektedir (Grafik 8).

III. Finansal Olmayan Kuruluşlar

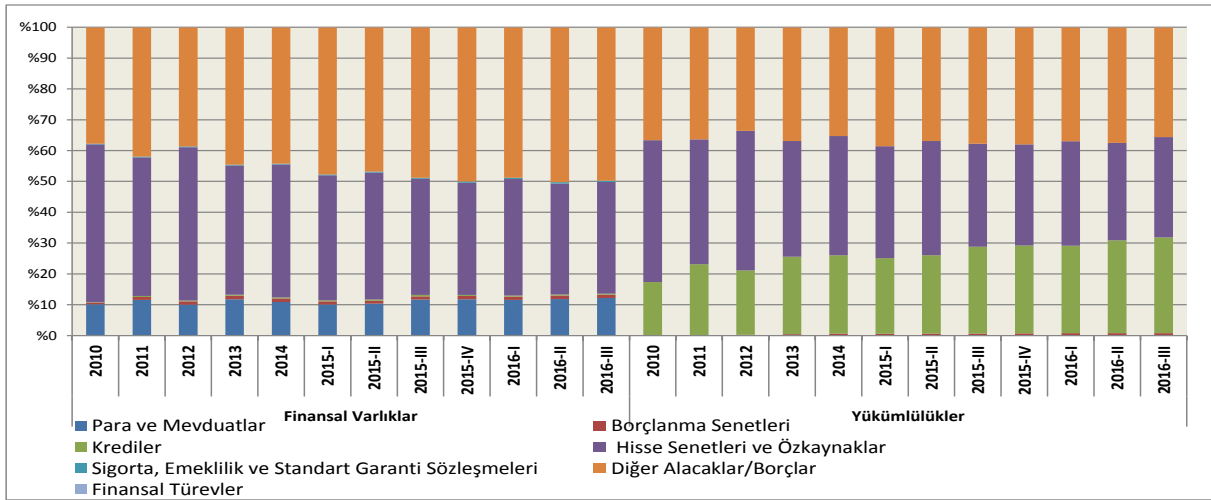
Finansal olmayan kuruluşların finansal varlıklarının 2016 yılı üçüncü çeyreğinde, bir önceki döneme göre 26 milyar TL artış gösterdiği ve bu artışa işlem ve değerlemelerin eşit oranda katkıda bulunduğu gözlenmektedir. Aynı dönem için toplam yükümlülükler yatay bir seyir göstermekle beraber işlem ve değerlendirme hareketleri incelendiğinde, kredilerde 77 milyar TL'lik değerlendirme artışı gözlenirken, diğer borçlar kaleminde 86 milyar TL'lik değerlendirme kaybı dikkati çekmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Finansal Olmayan Kuruluşların Stok ve Akımları (milyar TL)

	2016-II	İşlem	Değerleme	2016-III
Finansal Varlıklar	3.468	13	12	3.494
Para ve Mevduatlar	411	6	8	425
Borçlanma Senetleri	39	-1	0	38
Krediler	12	0	0	12
Hisse Senetleri ve Özkaynaklar	1.248	19	-2	1.265
Sigorta, Emeklilik ve Standart Garanti Sözleşmeleri	15	0	0	15
Finansal Türevler	2	-1	0	1
Diğer Alacaklar	1.741	-9	5	1.737
Yükümlülükler	5.009	-19	21	5.011
Para ve Mevduatlar	0	0	0	0
Borçlanma Senetleri	38	0	1	39
Krediler	1.508	-30	77	1.555
Hisse Senetleri ve Özkaynaklar	1.584	16	29	1.630
Sigorta, Emeklilik ve Standart Garanti Sözleşmeleri	0	0	0	0
Finansal Türevler	3	0	0	2
Diğer Borçlar	1.875	-4	-86	1.784

Kaynak: TCMB

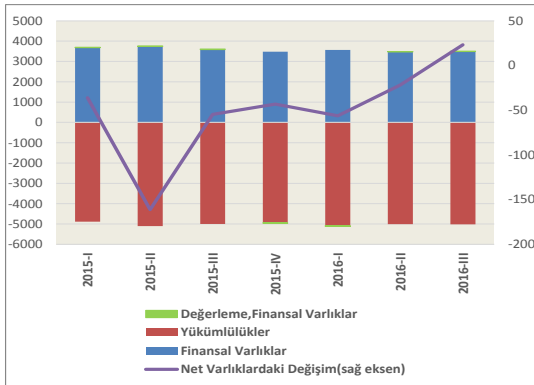
Grafik 9. Finansal Olmayan Kuruluşların Varlık ve Yükümlülükleri, Araç Dağılımı (yüzde)

Kaynak: TCMB

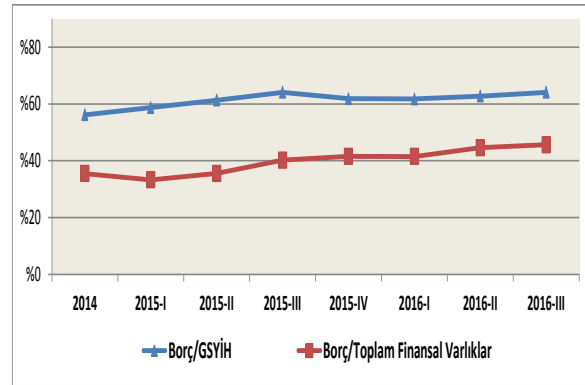
2016 yılı üçüncü çeyreklik döneminde, finansal olmayan kuruluşların varlıklar tarafındaki en önemli kalemini; ticari kredi ve avanslar ile diğer kalemlerin toplamından oluşan diğer alacaklar (yüzde 50) oluşturmaktadır. Hisse senetleri ve özkaynakların payı yüzde 36, para ve mevduatların payı ise yüzde 12 olmuştur.⁴ Yükümlülük tarafında ise hisse senetleri ve özkaynak ihracı yoluyla yapılan finansmanın toplam yükümlülükler içindeki payı yüzde 33, diğer borçların oranı yüzde 36, kullanılan kredilerin payı ise yüzde 31 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 9).

Grafik 10. Finansal Olmayan Kuruluşlar Net Varlık Değişimi (milyar TL)

Kaynak: TCMB

Grafik 11. Finansal Olmayan Kuruluşların Borçlarının (*) GSYİH'ye Oranı (yüzde)

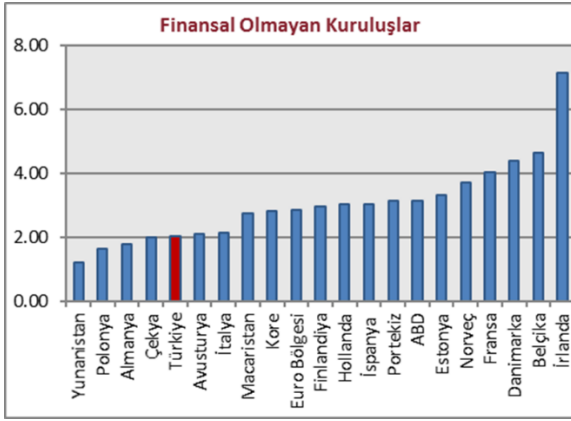
Kaynak: TCMB, TÜİK

(*) Borçlar; krediler ve borçlanma senetlerinden oluşmaktadır.

⁴ Finansal olmayan kuruluşların finansal hesapları derlenirken kasa, diğer alacak, diğer borçlar, hisse senetleri ve özkaynaklar kalemleri için 2014 yılına kadar TCMB Sektör Bilançoları, 2014 yılından itibaren ise TÜİK'ten elde edilen finansal olmayan toplulaştırılmış şirket bilançoları kullanılmıştır.

Finansal olmayan kuruluşların net varlıkları 2016 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 12 milyar Türk Lirası artmıştır (Grafik 10). Finansal olmayan kuruluşların borçlarının GSYİH'ye oranı ise 2016 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 64 seviyesinde gerçekleşirken borçların toplam finansal varlıklara oranı artış eğilimini sürdürmüştür (Grafik 11).

Grafik 12. Finansal Olmayan Kuruluşların Yükümlülükleri/GSYİH

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD

(*) Diğer ülke verileri 2016 yılı ikinci çeyrek itibarıdır.

Finansal olmayan kuruluşların borçlarının GSYİH'ye oranları çeşitli ülkelerle karşılaştırıldığında, 2016 yılı üçüncü çeyreğinde, Türkiye'nin borçluluk düzeyi düşük ülkeler(*) arasında yer aldığı görülmektedir(Grafik12).

IV. Sonuç

2016 yılı üçüncü çeyreğinde, Türkiye ekonomisi net borçlu pozisyonunu sürdürürken, hanehalkı ve dünyanın geri kalanı finansman sağlayan iki ana sektör olmuştur. En borçlu sektör, finansal olmayan kuruluşlar olurken, bunu merkezi yönetim sektörü izlemiştir. Bu dönemde, hanehalkı ve finansal olmayan kuruluşların net finansal değeri bir miktar iyileşme göstermiş, bu iyileşmede hem işlemler hem de kur ve fiyat hareketlerinin yansımaları olan değerlendirme hareketleri etkili olmuştur. AB ülkeleri ve ABD'nin oluşturduğu ülkeler ile karşılaştırıldığında, Türkiye'de hanehalkı ve finansal olmayan kuruluşların borçluluk düzeyinin Euro bölgesi ortalamasının altında ve düşük seviyeli ülkeler arasında olduğu dikkat çekmektedir.